

ANALYS AV UTFALL EFTER ERGONOMISK BEDÖMNING VID BILDSKÄRMSARBETSPLATS

Stina-Cajsa Olsson
Feelgood
Byfogdegatan 4
415 05 GÖTEBORG

Projektarbete vid kurs i ergonomi, rehabilitering, kvalitetssäkring och projektmetodik för
sjukgymnaster och arbetsterapeuter, Arbetslivsinstitutet/Karolinska institutet 2004/2005

Handledare:
Prof Kristian Borg
Karolinska Institutet

KAROLINSKA INSTITUTET
Avdelningen för Rehabiliteringsmedicin
Institutionen för Folkhälsovetenskap

Förord

Föreliggande arbete har utförts som projektarbete vid Arbetslivsinstitutet och Karolinska Institutets utbildning av sjukgymnaster och arbetsterapeuter i ergonomi, rehabilitering, kvalitetssäkring och projektmetodik 2004/2005.

Ämnesansvariga kursledare har varit prof Kristian Borg och prof Ewa Wigaeus Tornqvist.

Arbetat har utförts vid Feelgood Hälsa Sverige AB (enhet: Kristinedal) i Göteborg.

Handledare har varit prof Kristian Borg, Karolinska Institutet.

Undertecknad står ensam som ansvarig för innehållet i rapporten. Detta innebär att Arbetslivsinstitutet och Karolinska Institutet inte ansvarar för innehållet i rapporten.

Feelgood Hälsa Sverige AB i mars 2005

Stina-Cajsa Olsson
Sjukgymnast

Sammanfattning

Arbetsplatsbesök vid bildskärmsarbetsplats är en mycket vanligt förekommande arbetsuppgift för sjukgymnaster/ergonomer som arbetar med företagshälsovård. Vid besöken skrivs ofta en skiftlig rapport som skickas till den berörda personen samt till dess chef. Många rapporter skrivs årligen och då kommer reflexionen om dess nytta upp.

Denna studie är en enkät studie där 20 av 25 tillfrågade har svarat på enkäten. Syftet med studien var att besvara fyra frågeställningar:

- Har arbetsplatsbesöket upplevts vara till någon nytta för individen?
- Har de åtgärder som gjordes på plats fortsatt att följas?
- Vid eventuella förslag på vidare åtgärder, har dessa vidtagits?
- Finns det något som kan göras för att få fram budskapet tydligare i rapporten?

Resultatet visar att kunderna upplever att besöket har varit till stor nytta. De åtgärder som gjordes på plats har ofta fortsatt att följas men bara hälften har vidtagit de åtgärder som föreslagits för att förbättra arbetsplatsen. I de fall då det rekommenderas vidare åtgärder som förbättringsförslag finns det dock många arbetsplatser där åtgärderna ej vidtages. Det är dock svårt att dra någon slutsats angående varför detta ej sker men orsaker som nämns är kostnadshinder, tidsbrist och oklarheter om vem som bär ansvaret. Ingen slutsats kan heller dras om vilken typ av förbättring som kan göras då bortfallet på denna fråga varit stort.

Av den sista frågeställningen går det inte att dra några slutsatser då det endast är tre personer som svarat på denna fråga.

Att utvärdera sitt eget arbete är till stor nytta för utföraren samt viktigt för att kunna förbättra en tjänst som säljs till kund och på så sätt få en nöjdare kund.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund	1
Syfte	2
Metod/material	2
Resultat	3-6
Diskussion	7-8
Slutsats	8
Referenslista	9
Bilagor	1: Följebrev 2: Enkät	

Bakgrund

För sjukgymnaster som arbetar inom företagshälsovården förekommer ofta ergonomiska bedömningar av arbetsplatser. En stor del av de bedömningar som görs är vid bildskärmsarbetsplatser. Antal personer som arbetar vid bildskärm har ökat markant under period 1989-2003. För kvinnor har andelen ökat från 28,0 procent till 67,1 procent. För män har ökningen varit från 31,0 procent till 67,2 procent. [1].

I Sverige finns en lagstiftning som reglerar arbetsmiljön [2]. Därtill finns arbetsmiljöverketsförfattningssamlingar (AFS) som kompletterar arbetsmiljölagen med inriktning på olika områden. I 8 § i AFS 2001:1 står det att arbetsgivaren regelbundet skall undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna som eventuellt kan leda till någon form av ohälsa eller olycksfall i arbete [3, 4]. Det som inte får glömmas är även att arbetstagaren har ett ansvar att medverka i arbetsmiljöarbetet vilket delvis kan innebära genomförande av åtgärder [2].

Syftet med arbetsplatsbedömningar är dels att utreda vilken orsak som kan föreligga om en arbetstagare fått besvär från rörelseapparaten och dels preventivt. Stora ekonomiska och hälsomässiga vinster kan uppnås genom förebyggande insatser [5].

Bedömningarna kan göras på olika sätt. Ett sätt som är vanligt är ett besök där man utgår från en checklista och därefter gör vissa justeringar/åtgärder på plats och vid behov föreslås vidare åtgärder. Besöket rapporteras skriftligt till uppdragsgivaren och/eller chefen för arbetstagaren. Många rapporter skrivs årligen och då är det lätt att tänka: vad händer sedan? Författaren känner att uppföljningen av dessa besök är bristfällig och undrar vilken nytta besöket och rapporten har gjort. Det är detta som föranlett denna studie.

Denna enkät studie är gjord vid Feelgood Hälsa Sverige AB i Göteborg, vilket är ett företag som arbetar främst med företagshälsovård. På den aktuella enheten har man över 200 företag som slutit avtal med Feelgood. På företaget arbetar man i team som innehåller olika arbets kategorier för att på så sätt få en helhetssyn på kundföretaget och på så sätt kunna hjälpa dem att ha en friskare medarbetare.

Syfte

Syftet med denna studie var att göra en analys av utfall efter en ergonomisk bedömning vid bildskärmsarbetsplats genom att de berörda personerna får svara på en enkel enkät.

De frågeställningar som ställdes var:

- Har arbetsplatsbesöket upplevts vara till någon nytta för individen?
- Har de åtgärder som gjordes på plats fortsatt att följas?
- Vid eventuella förslag på vidare åtgärder, har dessa vidtagits?
- Finns det något som kan göras för att få fram budskapet tydligare i rapporten?

Metod och material

De som får svara på enkäten är 25 personer som under 2003 eller 2004 fått ett individuellt arbetsplatsbesök utfört av sjukgymnast Stina-Cajsa Olsson, Feelgood Hälsa Sverige AB i Göteborg. Då samtliga rapporter som författaren gjort förvaras i en pärm i kronologisk ordning sker urvalet slumpvis. Detta innebär att de 25 första som uppfyller kraven på att vara ett individuellt besök hos en kund vid en bildskärmsarbetsplats. Hänsyn togs inte till kön eller om de arbetade på ett privat företag eller i en kommunal förvaltning. Den största delen var dock kommunalt anställda.

I studien skickas ett brev (bilaga 1) och en enkät (bilaga 2) ut tillsammans med ett frankerat svarskuvert. De utvalda kunde välja att inte medverka men uppmuntrades då att meddela undertecknad detta för att undvika att påminnelse skickades till dessa personer. De som valde att svara på enkäten kunde om de så önskar få ett personligt besök för att diskutera frågorna vid eventuella oklarheter.

De frågor som ställdes var kryssfrågor samt en fråga där en subjektiv skattning markerades på en VAS (visuell analog skala). Skalan avläsdes manuellt och ett värde från 0-100 mm framkom. Där skalan går från ”ingen nytta alls” till ”stor nytta”.

Enkäten sammanställdes manuellt. Statistiken redovisas med stapeldiagram och tabeller vilka bearbetades med hjälp av datorprogrammet Microsoft Excel.

Av de 25 enkäter som skickats utbesvarades 20 st, detta gav en svarsfrekvens på 80%. Generellt sett anses detta vara en hög frekvens och då tiden var knapp skickades ingen påminnelse.

Ett begränsat bortfall finns. Det är ett par frågor som är obesvarade och kommer att kommenteras under den aktuella frågeställningen.

Resultat

Resultatet redovisas efter frågeställningarna.

- Har arbetsplatsbesöket upplevts vara till någon nytta för individen?

Samtliga 20 svarande har fyllt i denna VAS (visuell analog skala). Värdet mättes manuellt med en linjal och redovisas i mm.

Medelvärde: 71,8mm

Medianvärde: 72,5mm

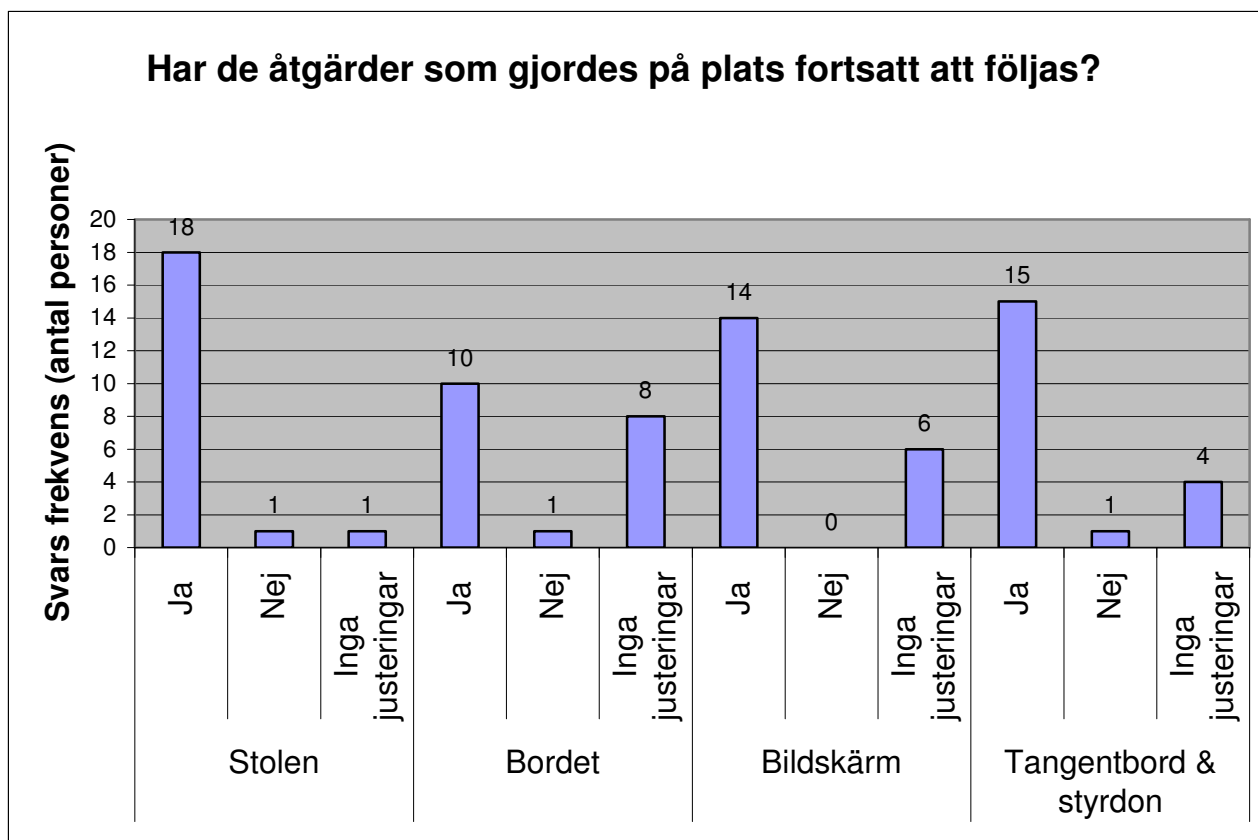
Min-max: 37-96mm

- Har de åtgärder som gjordes på plats fortsatt att följas?

Denna fråga delas upp i A-E

- A. Stolen
- B. Bordet
- C. Bildskärmen
- D. Placering av tangentbord och styrdon
- E. Övrigt

Resultatet avläses i diagrammet nedan.

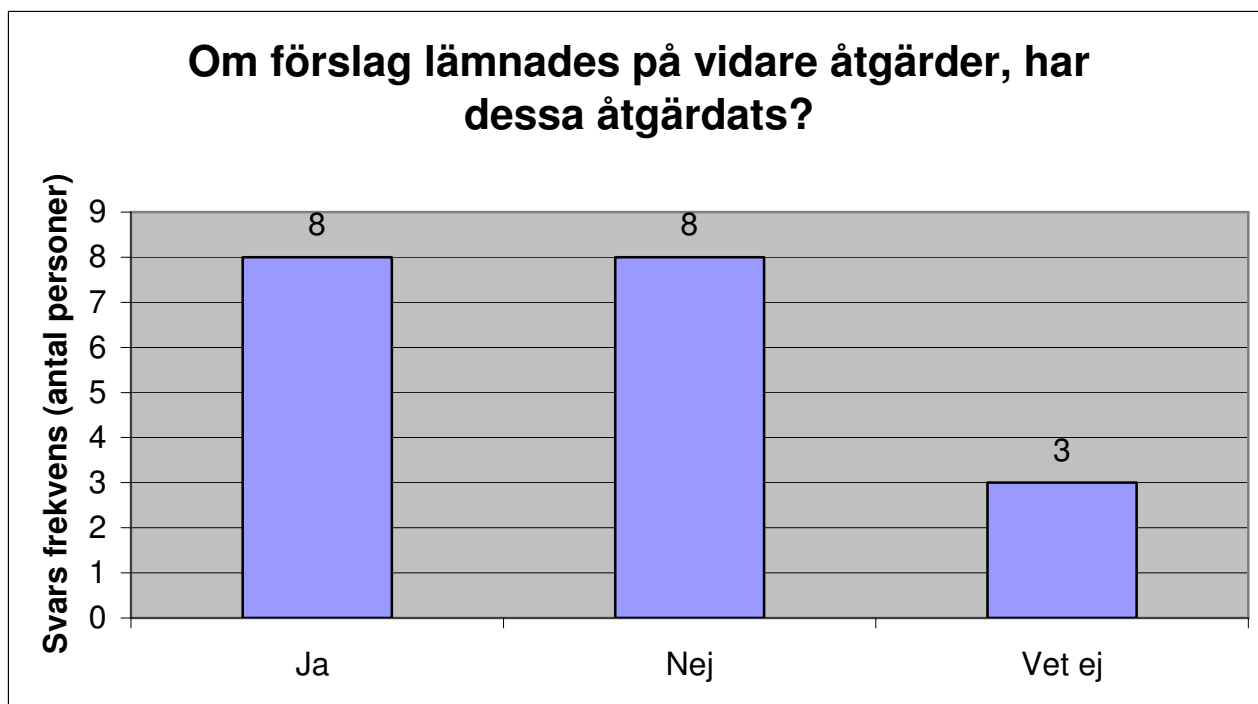
Figur 1. Resultat av fråga 2 i enkäten. ”De korrigeringar som gjordes på plats, har du fortsatt använda dig av dessa?”

Ingen angav svarsalternativ E. Övrigt. På del fråga B. Bordet har en svarande inte angett svar utan skrivit till ”ska köpa nytt bord”.

En kompletterande fråga som ställdes som personen skulle svara på om de svarat nej på fråga 2. Det som efterfrågades var varför man inte kunnat fortsätta med de justeringar som gjorts. Denna fråga svarade endast tre personer på. Två av dessa hade fått ny utrustning och en hade angett att han/hon fått ont/ökade besvär.

- Vid eventuella förslag på vidare åtgärder, har dessa vidtagits?

På denna fråga är det en person som inte svarat på frågan vilket kan tolkas som att inga förslag på vidare åtgärder lämnades eller att personen haft svårt att tolka frågan. Resultat, se diagram nedan.

Figur 2. Resultat av fråga 4 i enkäten. ”Om förslag lämnades på vidare åtgärder (som skulle förbättra arbetsplatsen), har de åtgärdats?”

En intressant följd fråga ställdes om man svarat nej på ovanstående fråga varför tror man att åtgärderna inte vidtagits?

Denna fråga har 13 personer svarat på vilket kan ses som konstigt då det bra är åtta personer som svarat nej på fråga 4 samt tre som svarat vet ej. Detta kan tolkas som att frågan var svår att tyda.

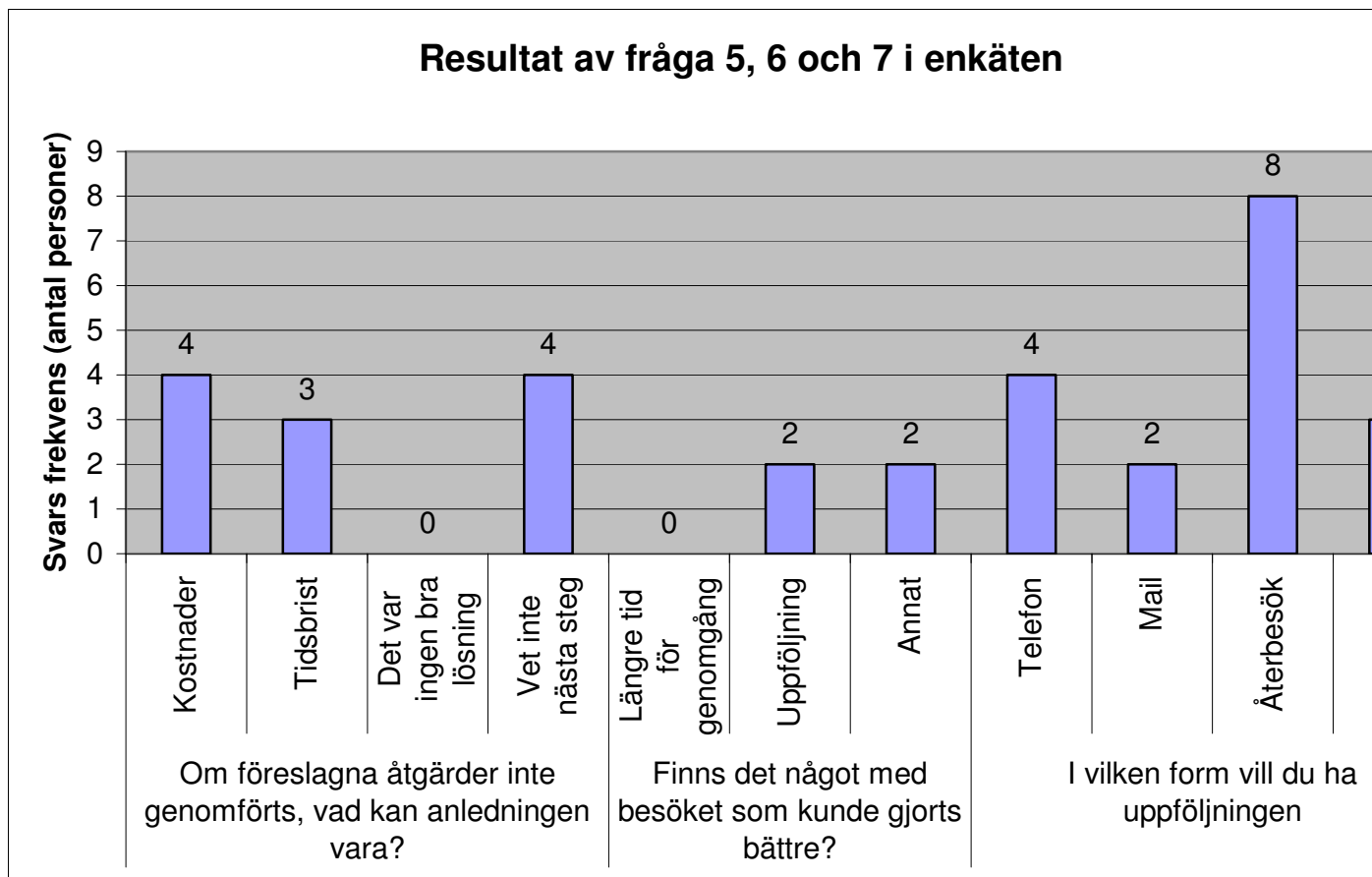
Resultatet av frågan redovisas i diagrammet på figur 3 längre fram.

- Finns det något som kan göras för att få fram budskapet tydligare i rapporten?

Endast fem personer har svarat på denna fråga. Vilket är ett stort bortfall. Bortfallet kan tolkas som att de som inte svarat anser att de inte finns något som kunde gjorts bättre eller att frågan var svår att tolka.

Resultat, se figur 3.

En fråga som också ställdes var om det blev aktuellt med uppföljning, hur skulle kunden önska få denna. 19 personer svarade, ett bortfall vilket är markerat med ett frågetecken. Resultatet visar att de flesta skulle vilja ha återbesök eller uppföljning per telefon, se diagrammet nedan.

Figur 3. Resultat av fråga 5,6 och 7 i enkäten.

Diskussion

Kunderna som svarat på enkäten har haft god nytta av besöket vilket visar sig i VAS bedömningen. Medelvärde blev här 71,8mm vilket kan tolkas som ett bra värde.

Det som ses generellt är att åtgärder som görs på plats ofta fortsätter följas efter besöket. Detta gäller främst stolen. Anledningen till att flest angett stolen är troligen för att den, så gott som alltid justeras på något sätt, och personen i fråga ofta blir förvånad över att det finns en möjlighet att justera stolen som de inte kände till innan och ofta blir mycket nöjda med detta.

15 av 20 har behållit de justeringar som gjorts på tangentbord och styrdon vilket är ett glädjande resultat. I en studie av Karlqvist och Hagberg(6) som gjordes redan 1994, gavs en enkät ut till 580 tekniker/ingenjörer. Av resultatet framkom bl.a. att av de som upplevde besvär från nacke, axel, arm, hand sammankopplat med bildskärmsarbete, hade 66% en dålig placering av datormusen. Detta kan innebära att om man kan korrigera styrdonets placering kan man på sikt minska besvärsfrekvensen, vilket är ett av syftena med att göra denna typen av arbetsplatsbesök.

Ett resultat som inte är lika glädjande är dock att det är ungefär hälften av de tillfrågade som inte vidtagit de åtgärder som rekommenderats för att förbättra arbetsplatsen. Följdfrågan om varför detta ej skett ger kanske en något skev bild då det är fler som svarat på denna fråga än antal som svarat att åtgärderna inte vidtagits. Misstanken är dels, som resultatet också visar, att många gånger är ekonomi/kostnader för åtgärderna hindret. Och dels att man många gånger inte hinner med (stress) och att kunden inte vet vem som bär ansvaret för att göra åtgärderna. Ibland sker missuppfattningar och man väntar på att åtgärderna kommer att ske automatiskt då de haft besök av ergonomen. Det är viktigt att komma ihåg att de åtgärder som rekommenderas är just rekommendationer och att det i samråd mellan arbetstagare och chef/arbetsgivare bör beslutas om vad som kommer att bli gjort på arbetsplatsen. Rapporten ligger till grund och är ett förbättringsförslag.

Endast fem personer har svarat på frågan om hur besöket/rapporten kunde förbättras. Det är synd eftersom vi inom företaget (och personligen) strävar efter att kunna förbättra vårt arbete för kunden. Om man tolkar det som att resterande är nöjda och inte ser någon anledning till förbättring är det å andra sidan ett positivt resultat..

Vid förfrågan angående en uppföljning ses att kunden helst vill ha en personlig kontakt genom återbesök eller per uppföljning per telefon. Detta är ju naturligt då en personlig kontakt ofta förespråkas och att resultatet ofta blir bättre.

Vid sammanställningen av resultatet av denna enkät inser jag att det är viktigt med utformning av enkäten. Trots att jag tyckte att fel källor och tolknings svårigheter skulle vara minimala ser jag nu att en del av bortfallen kan bero på utformningen av enkäten. För att underlätta bör man vid olika svars alternativ alltid ha möjlighet att markera att frågan inte är relevant vilket missades i denna studie. Detta ger utrymme för tolkning av bortfallet som kan skilja från att man uppfattar det som att inget behövdes åtgärdas när det i själva verket är ett problem med att förstå syftet med en fråga.

Studien har varit intressant att genomföra och jag upplever att utvärderingen av det egna

arbetet är viktig för att kunna göra förbättringar samt hinna reflektera över hur man går till väga i arbetsuppgiften. Uppföljningar är en naturlig del av Feelgoods kvalitetsarbete men i vardagens stress är det ett moment som ofta inte hinns med. Min intension är att försöka göra fler utvärderingar och på så sätt kunna förbättra de tjänster som erbjuds kunden.

Slutsats

Föreliggande arbete visar att kunderna upplever att arbetsplatsbesöket varit till relativt stor nytta för dem. Det visar också att de åtgärder som justeras/görs på plats ofta fortsätter att följas. I de fall då det rekommenderas vidare åtgärder som förbättringsförslag finns det dock många arbetsplatser där åtgärderna ej vidtages. Det är dock svårt att dra någon slutsats angående varför detta ej sker men en orsak som nämns är kostnadshinder, tidsbrist och oklarheter om vem som bär ansvaret. Ingen slutsats kan heller dras om vilken typ av förbättring som kan göras, då bortfallet på denna fråga varit stort.

Referenser

1. Arbetsmiljöverket (källa) samt SCB (producent). Andelen som minst minst halva arbetstiden respektive nästan hela tiden arbetar vid bildskärm. Hämtad från http://www.scb.se/tableOrChart_103388.asp
2. Arbetsmiljölage (2004). Solna: Arbetsmiljöverketsservice.
3. AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete. Solna: Arbetsmiljöverket.
4. Arbetarskyddsnämnden. Datorn i arbetsmiljön, 4:e reviderade upplagan. Stockholm; 2000.
5. Hagberg, M. Nacke & Skuldra Att förebygga arbetsrelaterad sjuklighet. Stockholm: rådet för arbetslivsforskning. 1996.
6. Karlqvist LK., Bernmark E., Ekenvall L., Hagberg M., Isaksson a., & Rost T. (1998, februari, 24). Position of the computer mouse: a determinant of posture, muscular load and perceived exertion. Arbetslivsinstitutet, arbetshäloenheten. *Scand J Work Environ Health*, s 62-73.

Göteborg 2005-01-19

Hej,

För en tid sedan gjordes ett arbetsplatsbesök hos er. Efter besöket mottog ni en skriftlig rapport. För att ytterligare kunna förbättra servicen och öka kvaliteten med denna typ av besök och rapporter skulle vi vara tacksamma om ni kan svara på bifogad enkät. Det är ett fåtal frågor och tar bara någon minut att svara på.

Om ni vill diskutera frågorna kan ni ta kontakt med undertecknad för att boka tid för ett personligt besök. Enkäten skickas annars i bifogat svarskuvertet gärna så snart som möjligt.

Ni är självklart vara anonyma genom att skicka enkäten i det bifogade svarskuvertet. Vill ni ändå inte medverka hör gärna av er via telefon eller mail så att ni slipper få en påminnelse.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Stina-Cajsa Olsson
Leg.sjukgymnast/ergonom
Feelgood
Byfogdegatan 4
415 05 GÖTEBORG
Tel: 031-337 33 75
Mob: 0705-78 72 64
E-mail: stina-cajsa.olsson@feelgood.se

Enkät angående uppföljning av arbetsplatsbesök.

1. Hur stor nytta har du fått av det besöket som gjordes på din arbetsplats?

Sätt ett kryss!

Ingen nytta alls |-----| stor nytta
0 10

2. De korrigeringar/inställningar som gjordes på plats, har du fortsatt använda dig av dessa? Vid:

A. Stolen JA
 NEJ
 Inga justeringar gjordes

B. Bordet JA
 NEJ
 Inga justeringar gjordes

C. Bildskärmen JA
 NEJ
 Inga justeringar gjordes

D. Placering av tangentbord och styrdon JA
 NEJ
 Inga justeringar gjordes

E. Övrigt..... JA
 NEJ
 Inga justeringar gjordes

3. Om du svarat nej på några av påståendena i frågan ovan, varför har du inte kunnat fortsätta med de justeringar som gjorts?

Invant mönster
 Svårt att lära in ett nytt arbetssätt
 Fick ont/ökade besvär
 Annat.....

4. Om förslag lämnades på vidare åtgärder (som skulle kunna förbättra arbetsplatsen), har de åtgärdats?

JA
 NEJ
 Vet ej

5. Om nu svarat nej på ovanstående fråga, varför tror du åtgärderna inte vidtagits?

- Ekonomiska hinder/stora kostnader
- Tidsbrist
- Jag ansåg att det inte var en bra lösning på problemet
- Osäker på hur jag skulle gå vidare med detta
- Annat.....

6. Finns det något med rapporten/besöket som kunde gjort bättre?

- Längre tid för genomgången
- Uppföljning
- Annat.....

7. Genom uppföljning av besöket hos er kan ett mervärde erbjudas, i vilken form skulle ni helst få denna

- Per telefon
- Via mail
- Återbesök på plats
- Per brev

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Stina-Cajsa Olsson
Leg.sjukgymnast/ergonom
Feelgood
Tel: 031-337 33 75
Mob: 0705-78 72 64
E-mail: stina-cajsa.olsson@feelgood.se